

KRÁNITZ PÉTER PÁL – VÁCZ ISTVÁN DÁVID

IRÁNI VÖRÖS VONALAK A DÉL-KAUKÁZUSBAN

IRAN'S 'RED LINES' IN THE SOUTH CAUCASUS

Összefoglalás: Az átalakuló világrend egy konfliktusokkal terhelt korszakot nyitott meg a világtörténelemben, ahol a konfliktusok békés, diplomáciai úton történő rendezésének lehetőségei beszűkülnek. Az ukrajnai háborúval a Dél-Kaukázus geopolitikai rendszerében és erőviszonyaiban is változás állt be, Oroszország részleges visszaszorulása mellett lehetőség nyílt Törökország és Irán előtt, hogy erőteljesebben képviselje egymással részben ellentétes érdekeit a régióban. Miután Törökország 2020-ban katonailag is megjelent a térségben, Ankara és Baku a 2021-es susai nyilatkozatban közös stratégiai célként fektette le a Zangezur-folyosó kialakítását Örményország déli területein. A megnövekedett török befolyás és az Irán számára kulcsfontosságú örményországi útvonalak zavartalanságát fenyegető elképzelések arra készítették Teheránt, hogy a korábbinál határozottabb külpolitikát folytasson északi szomszédságában. Bizonyos „vörös vonalakat” húzott meg a térségben, amelyek megsértése esetére kilátásba helyezte a fegyveres beavatkozás lehetőségét. Ezen vonalak Teherán stratégiai érdekei mentén húzódnak, amelyek magukba foglalják a jövőbeli integráció, az energiapolitika és a befolyási zónák kérdéseit. Jelen elemzés feltérképezi e vörös vonalakat, az iráni katonai intervenció valószínűségét, illetve megállapítja, hogy a 2024. május 19-i helikopterszerencsétlenség következtében bekövetkezett vezetőváltás nem rendítette meg Teherán asszertív Dél-Kaukázus-politikáját.

Kulcsszavak: Irán, Dél-Kaukázus, Zangezur-folyosó, geopolitika

Summary: *The emerging new world order has ushered in a conflict-ridden era in world history, where the possibilities for peaceful, diplomatic conflict resolution are narrowing. The war in Ukraine has also brought about a change in the geopolitical system and the balance of power in the South Caucasus, with the partial retrenchment of Russia and the opportunity for Türkiye and Iran to assert their partly conflicting interests more forcefully in the region. After Türkiye established its military presence in the region in 2020, Ankara and Baku set the development of the so called Zangezur Corridor in southern Armenia as a joint strategic goal in the 2021 Shusha Declaration. Increased Turkish influence in the region and the threat of the disruption of key transportation routes in Armenia have prompted Tehran to pursue a more assertive foreign policy in its northern neighborhood. It has drawn certain 'red lines' in the region and threatens to use military force in case of their violation. These lines are drawn along Tehran's strategic interests, which include future integration, energy policy, and zones of*

influence. The present analysis maps these red lines, the likelihood of Iranian military intervention, and concludes that the change of leadership following the 19 May 2024 helicopter crash has not altered Tehran's assertive South Caucasus policy.

Keywords: Iran, South Caucasus, Zangezur Corridor, geopolitics

Bevezetés

Ebrahim Raiszi néhai iráni elnök (2021–2024) Mher Grigorján örmény miniszterelnök-helyettessel folytatott tárgyalása alkalmával 2024 februárjában [kijelentette](#), Irán kész katonailag is beavatkozni a Dél-Kaukázusban, amennyiben más, a régióban érdekelt hatalmak megsértik a Teherán által meghúzott „vörös vonalakat”. Az iráni vezetés korábban egyetlen ilyen határvonalat jelölt meg: a dél-kaukázusi államok területi integritásának megsértése és/vagy az államhatárok erőszakos módosítása. Ezen kívül is körvonalazódnak további vörös vonalak, legalábbis a politikai diskurzus szintjén, melyeket az alábbiakban igyekszünk azonosítani, kitekintéssel a potenciális katonai beavatkozás lehetséges következményeire és veszélyeire. Mindezek előtt azonban szükséges felvázolni Teherán geostratégiai céljait és félelmeit a Dél-Kaukázusban.

Síita-síita konfliktus a Kaszpi-térségben

A perzsa államot összetett viszonyrendszer fűzi északnyugati szomszédaihoz, különösen Azerbajdzsánhoz. A felekezeti megoszlás tekintetében a világ két legnagyobb síita többségű állama ugyanis – indirekt módon – a fegyveres konfliktus lehetőségével fenyegeti egymást. A feszültség forrása sokrétű, egyik jelentős tényezőjét Azerbajdzsán Iránnal szemben burkoltan megfogalmazott területi követeléseiben kell keresnünk. A kormányzó Új Azerbajdzsán Párt rangos képviselői ugyanis időről időre [benyújtják](#) a törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés elé, amely a dél-kaukázusi államot átnevezné Észak-Azerbajdzsánra, utalva az azonos elnevezésű, Irán északnyugati részén található területre (Nyugat- és Kelet-Azerbajdzsán tartományokra), amelyeket az azeri történelempolitika az azerbajdzsán nép nemzeti otthonaként tart számon. A területen máig jelentős számú törökajkú, többnyire azerbajdzsán etnikumú kisebbség él. Az észak-nyugati iráni tartományok demográfiai viszonyai és etnikai megoszlása azonban komoly vita tárgya. Irán Statisztikai Központja hivatalosan nem tart fenn az azeri etnikai kisebbség számadataira vonatkozó nyilvános adatbázist. Míg egyesek 20 millióra [becsülik](#) az iráni azerbajdzsánok számát, az általánosan elfogadott [adat](#) szerint a teljes iráni lakosság mintegy 16%-át teszik ki, számuk tehát körülbelül 14 millió főre rúg. Apai ágon maga Ali Hámenei ajatollah

is a kisebbséget gyarapítja. Az általában alacsony intenzitású területvita olykor-olykor fellángol, ahogy történt például 2006-ban, amikor tüntetéshullám **söpört** végig Azerbajdzsánon és Észak-Íránon, amelyek követelései a szélesebb körű kisebbségi jogoktól a két nemzettest politikai egyesítéséig terjedtek. Az összecsapásokban többen meghaltak, és többszáz főt letartóztattak Iránban. Az ajatollah Kelet-Azerbajdzsán tartományi képviselője, Modzstahed Sabesztári ajatollah akkor **kijelentette**, ezek a területek csak akkor egyesülhetnek, ha Azerbajdzsán beolvad az Iráni Iszlám Köztársaságba.

Az azeri-iráni feszültségnek vallási színezete is van. Azerbajdzsán a Szovjetunió fennállásának hetven éve alatt a muszlim világ legszekulárisabb országává **vált**. A Szovjetunió felbomlását követően felálló dél-kaukázusi hatalmi deficit, a török politikai-gazdasági befolyásolási kísérletek és a karabahi háborúval járó destabilizáció lehetőséget, s egyben kihívást is **jelentett** Irán számára befolyása kiterjesztésére a régióban, amelynek legfőbb célpontja a síita többségű Azerbajdzsán volt, s amelynek – a kezdeti, politikai-védelmi szövetségkeresés kudarcát követően – egyik elsőszámú eszközét, **mint** más közel-keleti államokban is, a forradalmi iszlám exportja és a „síatizáció” jelentette. A perzsa kormányzat 2013-ban **hozta** létre azerbajdzsáni proxy-szervezetét, a Hüseyñcilər – Azerbajdzsán Iszlám Ellenállás Mozgalmat, mint az „Ellenállás Tengelye” dél-kaukázusi fiókszervezetét. A szervezet létét 2017-ben hivatalosan is bejelentette az iráni Forradalmi Gárda élén Kászem Szolejmáni, s intenzív toborzásba kezdett azeri síiták között. Azerbajdzsán ezért súlyos biztonsági kockázatként tekint az Irán-barát síita szervezetekre, számos imám és síita klerikus **végezte** az elmúlt években Azerbajdzsán büntetésvégrehajtási létesítményeiben.

Ahogy a két szomszéd viszonya romlott, úgy közeledett egymáshoz Azerbajdzsán és Izrael. A két ország 1992-ben létesített diplomáciai kapcsolatokat egymással. Izrael 1993 óta tart fenn nagykövetséget Bakuban, ám Azerbajdzsán izraeli nagykövetségének tel-avivi létesítésére egészen 2023-ig **kellett** várni. A két ország mára stratégiai szövetséget alkot a védelem- és energiapolitika terén. Tavaly Azerbajdzsán biztosította az izraeli kőolajimport mintegy ötödét, ám az október 7-én kirobbant Hamász–Izrael-háború óta az izraeli olajipar elsőszámú beszállítójává lépett elő. Idén januárban már Izrael volt az azeri kőolaj legnagyobb piaca – ebben a hónapban 297 millió dollár értékben, 523,5 ezer tonna kőolajat **importált** a zsidó állam a síita többségű országtól, ami a teljes azeri kőolajexport több mint 36%-át fedte le. A finomított olajból előállított üzemanyagok stratégiai fontossággal bírnak a palesztin szélsőségesek ellen folytatott háborúban.

A hadiszükségletek kielégítése ennél jóval nagyobb méreteket ölt a kétoldalú kereskedelem ellenkező irányában. Izrael vált ugyanis az utóbbi években Azerbajdzsán elsőszámú fegyverszállítójává. A Stockholm International Peace Research Institute elemzése **szerint** 2016–2021 között Azerbajdzsán fegyverimportjainak 69%-át Izrael biztosította, köztük Hermes-900 típusú felderítő- és HAROP „öngyilkos” drónokat, valamint – többek között – harckocsikat, ballisztikus rakétákat, lőszereket

és elektronikai hadviselési eszközöket. A két ország hírszerzése is szorosan együttműködik – francia hírszerzési információk [szerint](#) a 2023-as karabahi hadműveleteket megelőzően a Moszad szakemberei jártak Azerbajdzsánban, és kulcsfontosságú információval látták el az azeri hadvezetést. De az együttműködés itt nem áll meg. Oknyomozói értesülések [szerint](#) Azerbajdzsán engedélyezte a Moszadnak, hogy megfigyelői állomásokat létesítsen területén Iránnal szemben, s hogy egy közelkeleti konfliktus esetén az izraeli légierő használja Azerbajdzsán légitámaszpontjait – utóbbi értesülést Baku határozottan [tagadja](#).

Azerbajdzsán elsőszámú katonai szövetségese azonban nem Izrael, hanem a szunnita többségű Törökország. Az első védelmi együttműködési megállapodásokat (1992, 1996) követően a kétoldalú kapcsolatok először a 2010-es Stratégiai Együttműködési Megállapodásban [csúcsoodtak](#) ki, amely kölcsönös katonai segítségnyújtást helyezett kilátásba arra az esetre, ha valamelyik felet külső katonai agresszió éri. Mintegy 7000 azeri fegyveres végzett a török hadiakadémián 1996–2015 között, s 2013 óta rendszeresek a közös hadgyakorlatok is, amelyek következtében 1918 óta először léptek török katonák a Dél-Kaukázusba. Az egykori szovjet tagállam védelmi együttműködése a NATO-tag Törökországgal jelentősen felértékelte Washington szemében Azerbajdzsán szerepét a Közel-Kelet biztonságpolitikai architektúrájában, amelyet Washington számottevő haderőfejlesztési támogatásai is [igazoltak](#).

A török–azeri katonai együttműködés a 2020-as második karabahi háború során öltött új, minden addiginál robusztusabb formát. Az összecsapásokat megelőző, augusztusi közös hadgyakorlat során török harci repülő, pilóták és drónkezelők maradtak hátra Azerbajdzsánban, utóbbiak [aktívan részt vehettek](#) a szeptembertől novemberig zajló harci cselekményekben. A török hadsereg három magas rangú – a NATO-gyakorlatok, a szíriai és líbiai beavatkozások során felbecsülhetetlen értékű tapasztalatra és tudásbázisra szert tett – parancsnoka végzett tanácsadói feladatokat az azeri hadvezetésben. A háborút megelőzően 77 millió dollár értékben szállított fegyvereket, elsősorban Bayraktar TB2-es drónokat. A 2020. novemberi moszkvai egyezményt követően pedig nem csupán orosz békefenntartók jelentek meg Karabahban, de egy orosz–török közös megfigyelőközpontot is létrehozottak a korábban örmény kézen lévő területeken – azóta, mindazonáltal, mindkét missziót [felszámolták](#).

A 2021-es susai nyilatkozat végül megpecsételte Azerbajdzsán és Törökország szövetségét – a felek hitet tettek egymás szuverenitásának és területi integritásának katonai védelme és a regionális biztonságpolitikai kérdések közös akaratból történő rendezése mellett, valamint olyan geostratégiai fejlesztésekről határoztak, mint a Nahicseván–Kars-vasútvonal és a Zangezur-folyosó kiépítése. A nyilatkozatot követően [megkezdték](#) a két ország hadereje egyes különítményeinek közös vezénylet alá vonását, valamint a törökországi hadiakadémia mintájára alakították át az azeri katonai képzési rendszert.

Törökország és Azerbajdzsán – rendkívül szoros energiapolitikai, gazdasági és kulturális együttműködése mellett – egyre mélyülő érdekközösséget alkot egy sor stratégiai kérdésben a nemzetközi kereskedelemtől a regionális geopolitikáig,

amelynek egyre komolyabb Irán-ellenes éle van. Mindketten tagjai a Türk Államok Szervezetének, és aktívan **támogatják** a globális ellátási láncok feltörekvő új kereskedelmi útvonala, a Középső Folyosó fejlesztését. A türk államokat egyesítő, nyugati-keleti fekvésű gazdasági-politikai tömb víziója azonban bizonyos szempontból ellentétes az Észak–Déli Kereskedelmi Folyosó mentén Irán és Oroszország által elmélyíteni **vágyott** gazdasági-politikai érdekközösséggel. Azerbajdzsán és Törökország egyaránt Irán regionális hatalmi ambícióinak korlátozásában, s az iszlamista szélsőségek Irán általi regionális exportjának feltartóztatásában érdekelt.

Törökország növekvő szerepvállalása a Dél-Kaukázus biztonságpolitikájában és az Irán északi határán húzódó, a türk államok által felügyelt, kelet–nyugati irányú kereskedelmi-energetikai folyosó ellentétes a perzsa állam alapvető regionális biztonsági és hatalmi érdekeivel. Azerbajdzsán törökországi és izraeli irányultságú védelmi berendezkedése harapófogóba szorította Iránt, amely ezáltal fenyegetve érzi magát. Az így kialakult helyzetben Teherán burkoltan Örményország és a karabahi szakadárk pártjára állt a dél-kaukázusi konfliktusban. 2021 nyarán például iráni kamionokat foglaltak le az azeri hatóságok, sofőrjeiket letartóztatták, miután a szakadár karabahi területekre **szállítottak** „gépkocsialkatrészeket” – az esetet tüntetések követték Azerbajdzsánban, s Irán megtiltotta fuvarozóinak, hogy Karabahba lépjenek. Jelzésértékű volt továbbá, amikor 2022 októberében Irán főkonzulátust **nyitott** az örmény–azeri határ közvetlen közelében fekvő, dél-örményországi Kapan városában. A 2023. szeptemberi események óta pedig minden eddiginél nyíltabb Örményország és Irán védelmi együttműködése, 2024 márciusában az örmény és a perzsa védelmi miniszterek egy sor megállapodást **kötöttek**, amelyek tartama bár nem ismert, hivatalosan „a dél-kaukázusi régió hosszú távú stabilitása érdekében” kötöttek.

„Vörös vonalak”

Minden korábbinál határozottabb jelzés volt Teherán részéről Azerbajdzsán és Törökország számára Ebrahim Raiszi néhai iráni elnök februári **kijelentése**, miszerint országa kész katonailag is beavatkozni a Dél-Kaukázusban, amennyiben a kormánya által a térségben meghúzott „vörös vonalakat” a régióban érdekelt valamely szereplő átlépi. A perzsa vezetés így figyelmezteti őket, hogy bár elfogadja az azeri ellenőrzés helyreállítását Karabahban, a két türk állam újabb területi és területen kívüli igényeit leghatározottabban visszautasítja, amely álláspontját kész akár erővel is képviselni.

Az egyetlen „vörös vonal” ugyanis, amelyet a perzsa kormányzat nyíltan megvont a Dél-Kaukázusban, a határok sérthetlenségére vonatkozik. Amikor 2021 decemberében az iráni parlament Biztonságpolitikai és Külügyi Tanácsának tagja, az ultrakonzervatív Mahmud Ahmadi-Bihás Jerevánban járt, és egyeztetéseket folytatott az örmény Nemzetgyűlés Biztonsági Tanácsával, a perzsa honatya **kijelentette**,

hogy a Dél-Kaukázus békéje és stabilitása különösen fontos a perzsa állam számára, s hogy a dél-kaukázusi államok területi integritására, a határok sérthetlenségére vörös vonalként tekint Irán. A stabil államhatárok melletti határozott kiállás államelméleti és jogi kérdés, szimbolikus értékű politikai állásfoglalás, amely elsősorban Azerbajdzsán burkolt észak-iráni területi igényeivel szembeni, és elsősorban az iráni–azeri államhatárok megváltoztathatatlansága melletti kiállásként értékelendő. Másrészt Irán egyfajta ütközőzónaként tekint Örményországra, amely meggátolja a NATO-tag Törökország és Azerbajdzsán erőinek szárazföldi egyesítését egy esetleges közel-keleti konfliktus esetén.

Harmadrészt az Örményországon keresztülfutó észak–déli kereskedelmi útvonalak kulcsszerepet játszanak az iráni gazdaság ellátási láncainak biztonságában. Az azeri közigazgatás kiterjesztésével már a második karabahi háborút követően veszélybe kerültek ezek az útvonalak – a legnagyobb forgalmat bonyolító észak–déli, nurduzi útvonal egyes szakaszait 2020-ban Azerbajdzsán ellenőrzése alá vonta, amely a forgalom potenciális leállításával járó vesztésgár veszélyével fenyegeti a kereskedelemben érintett feleket. Az iráni kamionosok azóta súlyos tranzitdíjat [kénytelenek](#) fizetni az azeri hatóságoknak, jóval költségesebbé téve a kereskedelmet. Az útvonal bővítését, az Azerbajdzsán által uralt szakaszok elkerülését, az úgynevezett „Tatev-projektet” azóta iráni és örmény forrásokból [igyekeznek](#) a felek kivitelezni.

Ugyanebből a megfontolásból ellenzi határozottan a perzsa állam az úgynevezett Zangezur-folyosó kivitelezését is, amelyet így egy újabb iráni „vörös vonalként” azonosíthatunk a Dél-Kaukázusban. Az úgynevezett Zangezur-folyosó révén közvetlen közúti és vasúti összeköttetés létesülne Azerbajdzsán nyugati területei és Nahicseván exklávé, s ezáltal Baku és Ankara között, amely bár átívelne Örményország határain, egyfajta területen kívüli (extraterritoriális) folyosót képezne, amely fölött az örmény hatóságoknak nincs ellenőrzésük. A folyosó elméleti kereteit – bár az útvonal konkrét földrajzi helyzetét nem írta elő – a 2020. novemberi moszkvai [megállapodás](#) határozta meg, miszerint az orosz Szövetség Biztonsági Szolgálat (*Федеральная служба безопасности, ФСБ*) gyakorolna ellenőrzést az útvonal fölött. A megállapodást azonban azóta úgy Azerbajdzsán, mint Örményország semmisnek tekinti. Az örmény kormány [elutasítja](#) a Zangezur-folyosó létesítésére vonatkozó azeri követeléseket, ám Ilham Alijev azeri elnök akár fegyverrel is [kész](#) érvényre juttatni terveit.

Teherán szempontjából egy területen kívüli folyosó az Iránnal határos, dél-örményországi Szjunik tartományban (Zangezurban) egyet jelent Örményország területi integritásának megsértésével, az iráni gazdaságot az orosz piaccal összekötő észak–déli szárazföldi útvonal instabilitásával. Sőt, a Kis-Ázsiát a Kaszpi-tengerrel fizikailag összekötő folyosó biztonsági kockázatokat is rejt Irán számára, hiszen egy potenciális fegyveres konfliktus esetén nem csupán geostratégiai jelentőségű utánpótlási útvonalként, de akár egy minden oldalról jól védhető harcvonalként is tekinthetnek rá az az útvonalat ellenőrzésük alatt tartó hatalmak.

Bár Irán 2022 októberében nagyszabású hadgyakorlatot tartott nahicseváni határai mentén, **demonstrálva** a beavatkozásra vonatkozó készségét, s 50 ezer katonát vezényelt Örményországgal közös határszakasza közelébe, erősen kérdéses, hogy egy adódó konfliktus esetén valóban beavatkozna-e Örményország oldalán katonailag. Bár a *Global Firepower 2024.* évi nemzetközi listáján Irán a 14., Azerbajdzsán az 59. helyet foglalja el a haderő ütőképessége tekintetében, Azerbajdzsán stratégiai védelmi szövetsége Törökországgal bőven elegendő elrettentő erő Irán számára a beavatkozással szemben. Bár a susai nyilatkozat csupán a külső agreszió esetére írja elő a kölcsönös segítségnyújtás kötelességét, Törökország délkeleti határai közvetlen közelében, geopolitikai okokból kiemelt jelentőséggel (a türk államok közvetlen közúti/vasúti összeköttetésének lehetőségével) bíró konfliktus különösen érzékeny területen érinti Törökországot, így egy iráni beavatkozás a török intervenciót is előmozdítaná. Az Ankara és Teherán közötti pragmatikus viszony, mindazonáltal, mindkét fél számára rendkívüli jelentőséggel bír, melyet csak felértékelt a 2023. október 7-én kirobbant Hamász–Izrael-háború. Feltételezhető, hogy éppen ezért a háttérből Teherán és Ankara is a konfliktus békés rendezését szorgalmazza Jerevánban és Bakuban, így a „vörös vonalak” meghúzásával az iráni diplomácia tulajdonképpen a fegyveres eszkalációt kívánja megelőzni.

Van azonban még egy iráni „vörös vonal” a Dél-Kaukázusban, amely ezúttal nem csupán Azerbajdzsánnak, de Örményországnak is szól – az iráni vezetés rendre óva **inti** a háborús feleket a „külső szereplők” bevonásától. Irán ugyanis **megkülönbözteti** a Dél-Kaukázus tekintetében „regionális szereplőket” a „külső szereplőktől” – míg az előbbi kategóriába önmaga mellett Törökországot és Oroszországot sorolja az iráni vezetés, utóbbi kategóriában találjuk az Egyesült Államokat, az Európai Uniót és Izraelt. Izrael szerepét a fentiekben azonosítottuk. Az Egyesült Államokkal és a NATO-val való együttműködés nem csupán Azerbajdzsán, de Örményország részéről is kivívta Teherán ítéletét. Örményország újabbán nem csupán közös – mindössze 160 fős – hadgyakorlatot **tartott** a NATO-val, de a Pasinján-kormány a NATO dél-kaukázusi és közép-ázsiai különmegbízottjával is zárt körű tárgyalásokat **folytatott**, amelyek során Örményország „közelebb került a NATO-hoz”. Bár az északatlanti szövetség és Örményország szoros együttműködése épp a NATO-tag Törökország miatt eleve kizárható, Jereván közeledése Franciaországhoz és az Európai Unióhoz minden korábbinál szorosabb kapcsolatokat eredményezett, melyek brüsszeli források szerint akár egy csatlakozási szerződésben is kicsúcsosodhatnak. Örményország európai uniós integrációja előtt azonban áthidalhatatlan akadályok **tornyosulnak**, amelyek kifejtése túlfeszítené jelen elemzés kereteit.

Irán a „regionális szereplők” részvételével, diplomáciai úton kívánja rendezni a konfliktust, ezért támogatja az Oroszország által életre hívott 3+3 Formátum kezdeményezést. Tavaly októberben már az iráni kormányzat hívta össze a feleket – a teheráni tárgyalásokra a három dél-kaukázusi állam mellett a három regionális hatalom, Oroszország, Törökország és Irán külügyminiszterét hívta meg a perzsa diplomácia, ám az egyeztetés Georgia részvétele nélkül zajlott. A kezdeményezés

elvitathatatlan sikere, hogy Örményország és Azerbajdzsán külügyminiszterei ekkor ültek először tárgyalóasztalhoz a szeptemberi harci cselekményeket követően, ám jelentősebb megállapodást **nem sikerült** tető alá hozni, s a formátum azóta sem ült össze.

Következtetések

Irán Kaukázus-politikája alapvetően egy egyensúlypolitika, Teherán évtizedek óta a *status quo* fenntartásában érdekelt a térségben. Most, hogy az erőviszonyok jelentősen felborultak Oroszország és Örményország kárára, illetve Törökország és Azerbajdzsán javára, Teherán továbbra is elsősorban a stabilizációban és deeszkalációban érdekelt. Hosszú távon azonban az iráni külpolitika két irányt vehet a Dél-Kaukázusban: 1) a korábbi *status quo*hoz való részleges visszatérés, egy olyan *modus vivendi* felállítása, ahol a török befolyást Oroszország újra képes ellenúlyozni, vagy 2) egy olyan erőegyensúly kialakítása, ahol Irán katonai/politikai befolyása az orosz helyére lép, és a perzsa állam újra meghatározó hatalmi szereplővé emelkedik a Dél-Kaukázusban. Ezért is húzott meg a teheráni vezetés – legalábbis a külpolitikai diskurzus szintjén – bizonyos „vörös vonalakat” a Dél-Kaukázusban, melyek egyrészt az elrettentést szolgálják, másrészt az iráni kormányzat számára helyet igyekeznek biztosítani a tárgyalóasztalnál a karabahi konfliktus diplomáciai rendezése esetén, harmadrészt nyitva hagyja a kaput egy potenciális fegyveres beavatkozás lehetősége előtt Irán számára.

A hegyvidéki régió geostratégiai jelentősége Teherán szemében vitathatatlanul felértékelődött az utóbbi években – a Dél-Kaukázus, mindazonáltal, mégsem kerülhet belátható időn belül az iráni külpolitikai gondolkodás előterébe. A globális geopolitikai átmenet turbulens időszakában a Közel-Kelet erőviszonyai is átalakulóban vannak. A 2023. október 7-én kirobbant konfliktussal kezdetét vette a regionális erőviszonyok átértékelése, s a teheráni vezetés figyelmét talán minden korábbinál jobban lekötik proxy háborúi, a válság Gázában és a Vörös-tengeren.

A pillanatnyi bizonytalanság, amelyet 2024. május 19-én Ebrahim Raiszi iráni elnök és Hoszein Amir-Abdollahián külügyminiszter tragikus elhalálozása okozott Irán külpolitikájában, néhány nap alatt elmúlt, az Iszlám Köztársaság kormánya – bel- és külpolitikai szinten egyaránt – stabil struktúrákon nyugszik. Irán rendületlen figyelmét, melyet a Dél-Kaukázus élvez, s elkötelezettségét Örményország mellett, a helikopterszerencsétlenségben elhunyt vezetők gyászszertartása alkalmával maga Ali Hámenei ajatollah **demonstrálta**, amikor hivatalában fogadta az örmény miniszterelnököt. Nikol Pasinján egyike volt az öt keresztény állami vezetőnek, akik részt vettek a ceremónián. A látogatás során a kormányfő kétoldalú megbeszéléseket folytatott a legfelsőbb vezetővel, valamint a perzsa állam kinevezett elnökével. Az ajatollah ekkor megerősítette, Teherán továbbra is az elhunyt elnök által képviselt asszertív külpolitikát képviseli a Dél-Kaukázusban.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2024.

Szerző:

KRÁNITZ PÉTER PÁL – VÁCZ ISTVÁN DÁVID

Lektorálta:

SEREMET SÁNDOR

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2024.11>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.